

kan niet helpen, omdat ze hem geen hulp vraagt. Ze verstaat Gods spreken nog niet, heeft nog geen „ja“ leeren zeggen op Zijn bestel.

Tot eens, na een wandeling in de wijde natuur, die haar heerlijkheid stralen doet in Stieneke's donkere ziel, het licht komt. Vader had haar gezegd, dat „Gods spreken altijd is antwoord geven voor degenen, die Hem kennen“ en dat woord is haar de handreiking geworden om op te staan uit haar verdriet. En 's avonds kan ze zich uitspreken, sterk in de kracht van haar „ja“ dat ze tot God heeft gesproken, in de aanvaarding van Zijn wil.

„Het moeilijke lag daarin, dat iedereen me „Moeder Stieneke“ noemde... Het sprak zoo vanzelf, dat ik eens moeder Stieneke zou zijn. Tot ik opeens merkte, dat die vanzelfsheid, waarmee iedereen „moeder Stieneke“ zei, de oorzaak was, dat niemand mij ooit jong zag, zooals andere meisjes, en niemand ooit vermoedde, dat het verlangen juist zoo sterk in mij was. Het heeft me zoo vreeselijk verbitterd. Wat wezenlijk goed in me was, leek mijn ongeluk te zijn. Ik heb het innerlijk weggestolen, ik gung haten, ik benijdde Ella...“ Ze noemen het gebrek aan altruïsme, als je zoo graag een kindje zou willen hebben, heelmaal voor je zelf... maar ik geloof het niet...”

En dan antwoordt vader. Wat hij zegt is dat, wat Wilma haar lezers (vooral lezeressen) zeggen wil en, omdat het de sententie is van dit mooie boek, schrijf ik die passage hier over.

„het is ook geen egoïsme, Stieneke. Ieder mensch is een apart wonder van God en heeft behoefte aan het heel eigene, aan dat wat geen ander heeft en dat het dit is, waar zij naar verlangt, dat is het aller-natuurlijkste, want ieder meisje, onverschillig of ze trouwt of alleen blijft, moet groeien tot „moeder“. De wereld heeft een verschrikkelijke behoefte aan vrouwen, die „moeders“ zijn; wij mannen hebben daar zooveel behoefte aan, om goed te blijven... Ook de getrouwde vrouw, Stieneke, en je begrijpt wel, dat het er dan niets toe doet of ze kinderen heeft ja, dan neen, moet rijpen tot moeder; want zoo alleen kan ze een wezenlijk sleun worden voor haar man. Ik zie de jonge meisjes, de jonge vrouwen soms aan, die op een kantoor werken of studeeren; een groot percent van hen trouwt niet. Maar ik denk dan altijd: „Als jullie 't wisten, dat met al je wezenlijk belangrijk werk in het maatschappelijk leven, toch de allerdiepste arbeid, waarop al het wenschen en willen zich concentreeren moet, deze is, dat je dit allereerste gevoel, deze moeder-gedachte voor de menschen laat rijpen tot volle schoonheid! Dan kunnen jullie ook nooit iets inboeten van de fijnheid, die bij het innerlijkste wezen van de vrouw behoort, waaruit voor den man de krachten ontspringen voor het leven...”

In het verdere verhaal blijkt dan, hoe alle beletselen voor de vlucht naar boven zijn verdwenen bij Stieneke, hoe alle, het uitzicht benemende duisternissen zijn opgeklaard en hoe in de rijke ontplooiing van arbeidskracht ten bate van anderen, de kinderen van een ongelukkige vrouw, behoeftigen uit haar vaders wijk, het moederschap tot zijn vollen, zegenrijken wasdom komt. En in zijn heerlijksten glans straalt het aan 't slot van 't boek, als Stieneke een zieken student, wiens heele ziel hangt aan zijn vroeg-gestorven moeder, verpleegt en zijn laatste levensdagen met de warmte van het moederschap verkwikt.

Zoo is de inhoud van dit nieuwe boek van Wilma, zuiver en van ongemeene kracht. Dat is het getuigenis, dat de „moderne“ jonge vrouw behoeft, dat is het positieve, dat te midden van al de excessen

in de levensopenbaringen van het jonge meisje, zooals ze ook in de romans tot uiting komen, het lichtende spoor wijst naar een betere toekomst, dat is de schoone illustratie van het kostelijke woord, dat Mevr. Ina Boudier-Bakker schreef in haar boekje „De moderne vrouw en haar toekomst“... „Het is de geest der moeders, die de wereld maakt“.

We zijn Wilma voor dezen rijken roman dankbaar. Het is een verheuging, dat onder alles wat in de tegenwoordige romanliteratuur over deze zaak wordt gezegd, dit klare, zuivere, door werkelijk begripen gedragen getuigenis door de christelijke kunst wordt gegeven. Een Schrijfster als Wilma, met haar fijne dictie en haar diep-indringende woordkracht, met haar door levenservaring gerijpt inzicht vooral, was juist de persoon, die deze dingen zeggen kon en zoo zeggen kon. Dat ze in dezen haar roeping, haar kunstenaarsroeping, heeft verstaan, is een reden tot dankbaarheid. Want niet slechts de christelijke kunst, ook het christelijk leven zal van dit schoone boek de vruchten kunnen plukken.

Ik ga nu voorbij, wat, door het verhaal heen, door de Schrijfster wordt gezegd: over de voorlichting van het kind ten aanzien van het geboortewonder, over de plaats der moeder in haar gezin, over de vraag of een jonge man de wapenen moet opnemen als de overheid dat vordert (een quaestie, die m.i. naast de lijn van dit boek loopt en ook door de Schrijfster disputabel wordt beantwoord) enz. Ik ga ook niet in, op wat ik zou willen noemen „de Wilma-effecten“ in dezen roman, het wazig-geheimzinnige van de student-figuur van het slot, het trieste van het zelfmoordverhaal in de geschiedenis van den gederailleerden boekhouder, e.d. Alle belangstelling der lezers wil ik concentreren op de groote hoofdzaak: de prachtige teekening van den rijkdom van het moederschap, ook, of beter juist daar, waar het schijnbaar de gelegenheid tot ontplooiing mist.

De bijdrage, die de christelijke kunst met dit boek geeft aan de romanliteratuur van dezen tijd over een vraagstuk, dat in het brandpunt der belangstelling staat, is voortreffelijk en kan met de beste proeven daarvan een vergelijking doorstaan.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

„Een Drieëndig Verbond“

In een van de laatste nummers van haar „Educational Supplement“ besprak de „Times“ de noodzakelijkheid van een nieuw „Drieëndig Verbond“, daarmee doellende op de samenwerking van ouders, onderwijzers en zakenmensen. Ieder van deze drie categorieën is toch ten zeerste betrokken bij de opvoeding der kinderen. De eersten zien zich belast met de huiselijke opvoeding, de tweeden met de schoolopvoeding, de derden hebben belang bij de beroepsopvoeding. Dat de ouders en de beroepsmensen hierbij vaak onbewusthandelen, althans niet opzettelijk en ook vaak niet volgens een plan te werk gaan, doet hier nu minder ter zake. De noodzakelijkheid wordt dan betoogd, dat er meerdere eenheid en betere samenwerking tusschen de drie bedoelde groepen van opvoeders zou moeten komen.

Practisch is er op dit oogenblik heel weinig

Gereformeerden medebracht; hij zou Utrecht in de macht der Franschen zien en het aanschouwen dat de Roomsche eeredienst in de Domkerk werd hersteld. Maar hij zou ook nog de redding van ons vaderland uit 's vijands overmacht beleven, zelf nog in den Dom prediken en door de verheffing van Oranje betere tijden voor het Calvinistisch volk zien aanlichten. Heeft hij, naar zijn eigen zeggen, zelf steeds voor oogen gehad de spreuk van den Vader des Vaderlands „Saevius tranquillitas in undis“ — rustig temidden der woedende baren, — evenzeer is op hem toepasselijk de leuze van Oranje's vriend Marnix van Sint Aldegonde: Repos ailleurs. — de rust elders, — want hij heeft den strijd gevoerd voor de eere Gods, totdat eindelijk de pen aan zijne bevende vingers zou ontglippen. En toen mocht hij, met het oude kerklied van Bernard van Clairvaux op de lippen:

Desidero te milies
Mi Jesu, quando venies? ¹⁾

om Gods wille getroost, rustig het einde van zijn aardse loopbaan tegemoet zien.

Op Donderdag den 21sten Augustus 1634 hield Voetius in het groot auditorium zijne inaugureele oratie de pietate cum scientia conjungenda, waarin hij uiteenzette dat de beoefening der wetenschap gepaard moet gaan met de vroeze Gods, zoowel bij theologen als bij de studeerenden in andere faculteiten. Het mag verwondering wekken, dat het tot onze twintigste eeuw heeft moeten duren eer deze inderdaad schoone rede uit het oorspronkelijk Latijn in het Hollandsch werd overgebracht. In 1902 heeft het Traktaatgenootschap

¹⁾ „K'Verlang naar U duizendwerf, mijn Jezus, wanneer zult Gij komen?“

samenwerking. De ouders weten heel weinig van wat er in de school gebeurt en hebben daar geen invloed op; de onderwijzers weten niet, wat er gebeurt in de huizen, behalve in hun eigen en die zijn, uit den aard der zaak, verschillend van de andere gezinnen; de zakenmensen weten niet, wat er gebeurt in de scholen en in de huizen, alweer met uitzondering van hun eigen gezinnen, en daar zien heel wat zakenmensen ook nog maar bitter weinig van.

De gevolgen van zulk een staat van zaken zijn alles behalve bevredigend. Er is zoodoende vaak weinig samenwerking; niet zelden is verwijdering en vijandschap het gevolg. De ouders zijn ontevreden op den onderwijzer, die onderwijzer smaakt op het gezin en de zakenman, die van het door ouders en onderwijzers bewerkte kind een bruikbaar mensch moet maken, veroordeelt kortweg beiden, maar heeft toch zijn scherpste woorden klaar voor den onderwijzer. Die heeft van onderwijzen zijn beroep gemaakt en moet dus zorgen op de hoogte met de eischen van zijn tijd te zijn; de ouders gelden dan meer voor amateurs op het gebied der opvoeding. Het kind heeft thuis wat geleerd, heeft in school wat gehoord, maar verschijnt straks op den drempel van kantoor, winkel of werkplaats, zonder de nodige kennis van dingen, die het wel had moeten weten, alleen door gemis aan samenwerking tusschen huis en school.

In vele gezinnen wordt nog wel eens een poging gedaan, om met de school samen te werken. Men vraagt de kinderen, wat ze op school leeren, maar dat werk is zooveel anders dan wat de ouders zelf op school geleerd hebben en de methode van werken verschilt zoozeer, dat er al heel gauw van dat onderzoek wordt afgezien. Menig vader kan zijn kinderen niet helpen aan de sommen, die er voor de school moeten worden gemaakt. En waar de meester in vaders en moeders dagen allen nadruk op lei en wat de kinderen naar het oordeel der ouders ook heel goed moeten weten, och, daar geeft de meester nu niet zooveel om. Heel wat misverstand komt daaruit voort.

En nu komt straks de man, die de jongens in het vak moet inleiden, de ellende nog vermeerderen. Die vindt ook, dat ze op school een hoop dingen leeren, waar ze niets aan hebben en dat ze voor praktisch werk ongeschikt zijn. De school weigert aan den eisch van dat praktisch werk te voldoen, omdat ze onmogelijk aan de eischen van het groot aantal bedrijven kan voldoen niet alleen, maar ook, omdat ze meer met de algemeene vorming van het kind belast is en daarmee ook al de handen vol heeft.

Zoo staan dan de drie partijen tamelijk vijandig tegenover elkaar. Ouders en zakenmensen klagen over gemis aan praktisch onderwijs in de school en de school argumenteert met haar „algemeene en zedelijke vorming“, wat dan vooral de zakenmensen tamelijk koud laat.

Daar moet in zulk een stand van zaken, in het belang van het kind, verbetering gebracht worden. Vandaar de roep om een „Drieëndig Verbond“. Ouders, onderwijzers en zakenmensen moeten elkander leeren verstaan, moeten samenwerken, moeten met elkander vergaderen en elkaar heel duidelijk zeggen, wat ze van elkaar verwachten. In Londen zijn de onderwijzers en de zakenmensen al begonnen met bij elkander te komen en samen te spreken.

In bovenstaande schets is wel wat, dat ook ons

„Filippus“ eene door wijlen ds J. Westerhuis bewerkte vertaling ervan uitgegeven onder den titel: De Godsvrucht, vereischte tot de wetenschap. Het kleine boekje is nog in onzen tijd de lezing overwaard.

Gedurende drie jaren is Voetius de eenige hoogleraar in de godgeleerdheid en de oostersche talen aan de Utrechtsche school geweest. Hij had toen acht jaren per week college te geven, in de exegese van het Oude en van het Nieuwe Testament en in de dogmatiek. Om de predikanten in de gelegenheid te stellen enkele van deze colleges te volgen, verzette de Kerkeraad zelfs zijne vergaderingen. Verder gaf hij verschillende privaat-colleges voor meergevorderden, waar in hoofdzaak de praktische theologie werd behandeld. En voorts werd de Zaterdag bestemd voor het houden van disputationen over allerlei verschilpunten met niet-Gereformeerden, waarbij een der studenten, onder leiding en zoo noodig met behulp van den Professor, een aantal stellingen had te verdedigen. Tegen den 13den September werd het eerste dispuut uitgeschreven, en daarbij kwam Voetius met niet minder dan 23 stellingen voor den dag, waarin hij de Gereformeerde religie tegen Roomsche en Remonstrantsche aanvallen wenschte te verdedigen; daaraan was nog een aantal andere toegevoegd, bijna aan elk gebied der theologie ontleend. De redentwist moest duren van 10—12 en van 2—4 ure, en de student David van Bostel, afkomstig uit Heusden en daar door Voetius onderwezen, trad als verdediger op. Nadat in de morgenuren van bevriende zijde, ter oefening, eenige stellingen waren aangevallen en door Van Bostel verdedigd, zou het bij de hervatting van het debat in den namiddag ernst worden. Een vreemdelling vroeg het woord, die op een tocht van Amsterdam naar Amersfoort het oponthoud, door het pleisteren van den reiswagen te Utrecht

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Oisbertus Voetius

XI. Eerste optreden als Hoogleraar.
Polemiek met de Remonstranten

Voetius was, toen hij het hoogleeraarsambt aan Utrechts Illustre School aanvaardde, vijfenveertig jaar en stond dus op de middaghoogte van het leven. Drieëntwintig jaren van onvermoeiden arbeid als Diaenaar des Woords lagen achter hem, tweendertig jaren waren nog voor hem weggelegd, waarin hij zich aan de wetenschappelijke beoefening der Godgeleerdheid en aan de vorming der academische jongelingschap zou hebben te wijden. Hij zou deze levensstak hebben te vervullen als de teruggekeerden uit Juda's ballingschap in de dagen van Nehemia, die den muur van Jeruzalem bouwden, in de eene hand den troffel, in de andere het wapen. Geheel zijn volgend leven zou hij hebben te strijden. Dien strijd zou hij voeren tegen de Remonstranten, tegen Rome, tegen Cartesius en diens aanhangers, tegen Coccejus en diens volgelingen, tegen de Labadisten, tegen dissidentieerende collega's en libertijnschgezinde magistraten. Voortdurend zou hij op de bres staan in den kamp voor een nauwgezet Christelijk leven tegen wereldlijk-vormigheid en allerlei afval. Zooals de apostel Paulus zich zelven heeft geteekend in 2. Cor. 6: 3—10, zoo zien wij ook Voetius, strijdende „in de kracht Gods, door de wapenen der gerechtigheid aan de rechter- en aan de linkerzijde, door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht“. Vele teleurstellingen zou het leven hem brengen: rijk-begaafde zonen zou hij zien sterven, vrienden in tegenstanders zien verkeeren; hij zou ervaren hoe de Wittiaansche „vrijheid“ in het eerste stadhouderlooze tijdvak de stelselmatige achteruitzetting der

wat te
meen
de Eng
scholen
ledenv
ren, or
werk.
met de
Wat is
ding h
schapp
Onge
school
dringer
vallen
voor
in hee
gen vo
versch
worden
wij bli
aan de
weer d
Gr.

De F
heden“
zeer la
in de k
ken —
de gem
trant g
geving
treert
is het
gedacht
wat De
telijk
bewater
de hie
Ds Meij

Ma
mand
Toen
trouw
niet v
Hoe
thans
overtu
Die
luk de
alles
zijn o
Het
deze
Wie
schree
Modi
boek v
liste
het
Wat
uit Lu
heeft
king
som, d
heeft
ziekte

veroorz
een der
niet; Vo
een Dui
Samuel
grooten
van Am
den R
gegend,
bij de R
Hij kwa
beweerd
mijnen
tot alle
allerheil
gehoorza
borgsche
den wor
ongerijm
den inhe
durende
scheid,
hij afwe
en soms
leveel te
gewekt;
zijn“, on
Duker te
langdurig
grooten
Reeds
in briefv
een Gen
den heke
grooten
besloot
lingen n
aankond
merking